

SON DEVİR BİZANS SANATINA YÖN VEREN SİYASİ GELİŞMELER

SAN 214 - SON DEVİR BİZANS MİMARİSİ
Doç. Dr. Serkan SUNAY

Haçlı Seferleri Kronolojisi

Ortaçağ Hıristiyanlığı ve İslam devletlerinin çatıştığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda «Batı» tarafından çok sayıda Haçlı seferi düzenlenmiş olup; bunlardan bazıları başarıya ulaşmıştır. Özellikle IV. Haçlı Seferi Bizans'ın siyasi, kültürel ve sanatsal gelişimini kesintiye uğratan ve başkent İstanbul'u hedef alan bir seferdir. Bu seferlerin en önemlileri şu şekilde sıralanabilir;

SAN 214

Doç. Dr. Serkan GÜNAY

SÖNMEYEN DEVİR BİZANS MİMARİSİ

Haçlı Seferleri

- I. SEFER : 1096-1099 (3 YIL)
II. SEFER : 1148-1149 (2 YIL)
III. SEFER : 1189-1191 (3 YIL)
IV. SEFER : 1202-1204 (2 YIL)

«İSTANBUL'UN İSTİLASI»

- V. SEFER : 1219-1221 (3 YIL)
VI. SEFER : 1228-1229 (2 YIL)
VII. SEFER : 1248-1252 (4 YIL)
VIII. SEFER : 1270

Latin İşgali ve Geç Bizans Dönemi (XIII-XV yy.)

Müslümanların zaferlerine karşı Batı dünyası Papa'nın da çağrısıyla yeni bir kutsal sefere hazırlanmaya başladı. IV. Seferin doğuda Müslümanlara karşı olması gerekirken Bizans'a yönelmesinin bir çok sebebi vardır. Batı uzun süredir Bizans karşıtı bir tutum içindeydi; Kiliselerin ayrılması, katliama varan (1182) Latin düşmanlığı ve aşırı zenginlikler bu düşmanlığı körüklüyordu. Önceleri Haçlılar doğuya Venedik gemileriyle gideceklerdi; fakat nakliye ücretini sağlayamadıklarından ilk olarak Venedik adına Zara şehrini Macarlardan aldılar. Bu arada tahtan indirilmiş prens Aleksios Angelos'a yardım bahanesi, Haçlıların Konstantinopolis'e gelmelerine sebep oldu. 1204 Yılı'nın Nisan ayında Latinler şehre şiddetli bir saldırıyla girdiler ve iç gün boyunca yağma ve ölüm saçtılar.

GEOFFROI DE
VILLEHARDOUIN
HENRI DE
VALENCIENNES

IV. HAÇLI SEFERİ
KRONİKLERİ

HASAN ALI YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: ALI BERKTAŞ

TÜRKİYE  BANKASI
Kültür Yayınları

HAÇLI SEFERLERİ TARİHİ

STEVEN RUNCIMAN

HAÇLI SEFERLERİ TARİHİ

STEVEN RUNCIMAN

HAÇLI SEFERLERİ TARİHİ

STEVEN RUNCIMAN

SAN 214 - SON DEVİR BİZANS MİMARİSİ
Doç. Dr. Serkan SUNAY

1204-1261 yılları arasında Konstantinopolis bir Latin devletinin başkenti oldu. Bu seferle Venedik, Dyrrachium, İyon ve Ege adalarının çoğunu, Rodos, Girit ve Trakya'da birçok yeri elde etti. IV. Haçlı seferi Venedik'e bir sömürge imparatorluğu ve ekonomik hegemonya sağlamış oluyordu.

Bizans İmparatorluğundan ise geriye üç parça kalmıştı: I. Mikhail Angelos'un (1204-1215) Epiros Despotluğu, Aleksios ve David Komnenos'un Trabzon İmparatorluğu ve Theodoros Laskaris (1204-1222)'in kurduğu İznik Devleti (1204-1261). Bunların arasında Laskaris'in kurduğu İznik Devleti, Bizans İmparatorluğunun meşru selefi olmuş ve Konstantinopolis Patriği burada imparatorlara taç giydirmiştir. İznik, Bizans'ın yeni merkezi olmuştur. Hem Latin İmparatorluğuna hem de Anadolu Selçuklu devletine karşı üstünlük sağlayan İznik Devleti kısa bir süre sonra Mikhail VIII. Palaiologos (1259-1282) önderliğinde Bizans'a geri döndü.

Konstantinopolis'in geri alınması ve Latin hakimiyetinin sona ermesi siyasi birlik sağlanarak tekrar eski başkentine kavuşan Bizans için hem sevindirici hem de üzücü sonuçlar doğurmuştur. Zira, Latin hakimiyeti kentte derin yaralar açmış; şehir kısmen virane ve tüm hazinelerinden mahrum bırakılmıştır.

Buna ek olarak imparatorluğun çeşitli merkezleri farklı siyasi iradelere boyun eğmekteydi. İtalyanlar Bizans sularına ve ticaretine hakimdiler, Yunanistan hala Frankların elinde, Epiros ise merkezi idareye karşı tutumdaydı. Balkanların kuzey kısmı Bulgar ve Sırp devletlerinin ellerindeydi ve Anadolu ise artık Türk hakimiyeti altındaydı. Güçlü İmparator Mikhail VIII. Palaiologos devleti yeniden canlandırma çabalarına başladı; onunla birlikte Bizans tahtına Palaiologos hanedanı uzunca bir süre oturmuş oldu. Yunanistan ve Balkanlar kısmî de olsa kontrol altına aldı. İmparator Venedik'e karşı Cenova ile anlaştı; Batı dünyasının desteğini almak amacıyla Papa X. Gregorius ile 1274'de Lyon Konsili'nde, iki kilisenin birleşmesi için anlaştı. Fakat keşişleri yönetiminde güçlü bir muhalefet İmparator'a karşı çıkınca bu anlaşma geçersiz kaldı ve tekrar bir bölünme oldu.

Papa IV. Urbanus Fransa kralının kardeşi Charles d'Anjou'ya Sicilya Krallığını teklif etmişti; Fransız kontu da koyu bir Bizans düşmanı olarak İtalya'da yerini sağlamlaştırdı. Papa'nın isteği, dini açıdan Bizans'ın boyun eğmesi idi; oysa Anjou tüm Bizans'a hakim olmak istiyordu. Bu amaçla önce balkanlara doğru ilerledi. Bu arada Anjou taraftarı yeni Papa IV. Martinus İmparatora muhalif bir politika gütmeye başlamıştı. Bizans'ın sıkıştığı bu kızgın zamanda -Aragon kralı III. Peter'in de yardımı ile- Sicilya halkı Fransızlara karşı ayaklandı; 1282'de Palermo'da başlayan isyan, Anjou hakimiyetine meşhur "Sicilya İkincisi"nde kanlı bir son verdi.

Batının fetih gayretlerine karşı yapılan bu savunma mücadelesinde VIII. Mikhail başarılı olmuştu. Ondan sonra gelen İmparatorlar başlıca iki tehlike ile karşı karşıya geldiler: Türkler ve Sırlar.

İlk Sırp devletinin Sırbistan'ın güneyindeki Bizans topraklarına ilerleyişi Stefan Nemanja (1166-1196) dönemine rastlar. Milutin (1282-1321) döneminde Bizans, diplomasi yoluyla Sırp büyümesini durdurmuştu Stefan Duşan (1331-1335) hükümdarlığında Sırbistan en güçlü devrine ulaştı. Balkanlarda, güney Makedonya ve Arnavutluk Sırpların eline geçti. 1346'da kendini Sırpların ve Romalıların İmparatoru ilan eden Duşan'ın hayali Bizans'ın başkentini ele geçirmektir. Ama ölümüyle hayali ve devlet gücünü yitirdi.

1261'de, devlet yeniden kurulduğunda Anadolu'nun savunma gücü oldukça zayıflamıştı. Türk fetihleri ise artık bütün bölgeyi kaplamış; 1300 yılı civarında hemen hemen bütün Anadolu Türklerin eline geçmiş bulunuyordu. Dağılan Anadolu Selçuklu devletinin parçalarından doğan beylikler arasında Osmanoğulları Bursa bölgesinde yayılarak oldukça güçlenmişlerdi. Bizans önceleri Türklere karşı batılı paralı asker kullandı; fakat gezici orduların tutarsız serüvenleri devletin zayıflığını daha da ortaya koydu.

Bu askeri gücün zayıflığı Türklerin ilerlemelerini daha da kolaylaştırdı. 1326'da Bursa, 1331'de İznik, 1337'de İzmit alındı; 1354'de Türkler artık Gelibolu'yu işgal ederek Trakya'yı geçtiler. Türkler bir seferle artık Avrupa topraklarına ayak basmış ve Balkanların fethine başlamış oluyorlardı. Daha sonra I. Murad döneminde (1362-1389) Edirne alınarak başkent yapılmış ve bunu takiben Balkanlarda Yunanistan ve güney Slav ülkelerinin Fethi kesin safhasına girmiştir.

Türklerin bu hızlı ilerleyişine karşılık bakışlarını batıya çeviren Bizans İmparatoru niyet edilen bir Haçlı seferinin Mısır'a yönelmesi sonucunda, bizzat kendisi yardım isteme amacı ile Batı'ya yola çıktı. 1369 yılında İmparator V. Ioannes (1341-1391) Roma'ya vardı; beraberinde yüksek devlet yetkilileri ile Bizans Kilisesini Roma inancına döndüğünü kabul etti. Yapılmış bu birleşme aslında sadece İmparatorun şahsını ilgilendiren kişisel davranıştan ibaret kaldı; Bizans ruhani sınıfının hiçbir temsilcisinin katılmadığı bu yolculuk ve törene tüm Doğu ruhani dünyası karşı çıktı.



V. Ioannes (1341-1391)

I. Murad Hüdavendigâr (1362-1389)



Başarısız Batı yolculuğundan sonra, istenilen yardımın ne kadar gerekli olduğu yeni bir Türk zaferi ile daha da belirginleşmişti. Sırp Makedonya'sı 1371-Çernomen zaferi ile Türklerin eline geçti. Bizanslılar için oldukça zorlu bir durumun başlangıcı oldu. Bizans resmen Osmanlı sultanının hakimiyeti altına girerek haraç ödemeyi ve Türk ordusuna boyun eğmeyi kabul etmiştir. Bu zafer ilerlemeyi daha da güçlendirmiş, ama Türklerin karşısında artık Bizans kalmamış onun yerini sadece Sırp almıştı.

Osmanlı taarruzları gittikçe artıyor ve hemen Bizanslılara hem de Slavlara gün geçtikçe daha zarar veriyordu. 1385'de Sofya, 1386'da Niş ve 1387'de Selanik düştü. Sırp kralı Lazar (1371-1389) tüm güçlerini toplayarak 15 Haziran 1389'da Kosova'da Türklerle karşı karşıya geldi. Sultan I. Murad'ın (1362-1389) ölümü Sırp'ların üstünlüğünü gösterdiyse de, yerini alan I. Beyazıd (1389-1402) düşman ordusunu yendi. Bu zaferle birlikte artık Sırbistan tamamıyla ortadan kalkmış ve Türkler artık Macarlarla karşı karşıya kalmışlardı. Macaristan yardım için bakışlarını batıya çevirdi.



Lazar Hrebeljanovic (1371-1389)

I. Beyazıd(1360-1403)



SON DEVİR BİZANS MİMARİSİ
Doç. Dr. Serkan SUNAY

25 Eylül 1396 günü Niğbolu (Nikopolis) yakınında Hıristiyan ordusu Türkler tarafından bozguna uğratıldı. Yunanistan istila edildi.

Türkler tarafından etrafı çevrilmiş olan İmparatorluk başkentinin düşmesi artık çok yakın gibi görünmekteydi. 1399'da İmparator II. Manuel Paleiologos (1391-1425), yaklaşan Türk tehlikesine karşın bir yardım amacı ile Avrupa yolculuğuna çıktı. Avrupa şehirlerinde ümitsiz bir şekilde dolaşan İmparatorun yardımına Moğolların Hanı Timur batıya doğru ilerlemiş ve doğu Anadolu'nun büyükçe bir kısmının ele geçirmişti. Osmanlı Sultan I. Beyazıd ile 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınında yapılan savaşta, Timur Osmanlı ordusunu yendi ve Sultanı esir aldı. Sultanın ölümünü takiben ve oğlu I. Mehmed (1413-21) döneminde Bizans nefes aldı.

SAN 214 - SON DEVRIR BIZANSI NIMARISI
Doç. Dr. Selkan SUNVAK



E for de honore
qui auoit sa ord
nos ses baronnes
aurella a uert le
conte de neure le conte de la
marche. Les enfans de lair.
Le seigneur de Coucy Ladmir
ral de sienne. Bonacouant le
seigneur de la trentesse et les
autres grans barons et ferois
fin que meilleur estoit que

lui et ses gens feissent sauant
maide et entrassent les premi
ers dedens les turcs tant par
re que les honores auoient a
pens de sonz temys les ma
nieres de leur combatre et par
ce les endurement maile.
Comme par ce quil conuons
fort que ses gens de honore e
stoient de si uert confiance
que sil auenoit quilz feussent



Niğbolu (Nikopolis) Muharebesi,
(1396)

II. Murad (1421-51)'in tahta çıkmasıyla Osmanlı yine güçlenmeye başladı. Sultan öncelikle 1422'de Bizans'ı kuşatmaya başladı. Surların Sağlamlığı ve Sultanın kardeşinin ayaklanması kuşatmanın kalkmasına sebep oldu.

Türkler tarafından ağır bir baskı altında tutulan İmparator VIII. Joannes (1425-48), bir yardım amacıyla Kiliseleri birleştirme müzakereler için İtalya'ya gitti. Uzun görüşmelerden sonra 6 Temmuz 1439'da Firenze'de (Floransa), bütünleme ilan edildi. Her ne kadar Bizanslıların liturjilerini korunmalarına müsaade edilse de bütün tartışmalı sorunlar Roma'nın ve Papalık'ın istediği şekilde hükme bağlanmıştı. Tüm Bizans milleti şiddetle bu kararlara itiraz etti.



SAN 214 - SON DEVIR BIZANS MIMARISI
Doç. Dr. Serkan SUNAY

VIII. Ioannes (1425-48)

Papa Macar kralı Vladislav'ın komutasında Macar, Polonyalı ve Romanyalılarından oluşan bir orduyu Türklerin üzerine yolladı. 10 Kasım 1444'de Varna'da Hristiyan birlikleri II. Murad'ın güçleri tarafından imha edildiler.

Osmanlı tahtına 1451'de II.Mehmed (1451-1481) çıktığında, İmparatorluğun artık Anadolu ve Balkanlardaki Türk toprakları arasında kalmış ve sadece surları içinde bir şehirden ibaret olan Bizans devletini ortadan kaldırmaktı. Boğaz içinde bir hisar (Rumeli Hisarı-1452) yaptırmakla işe başlayan Sultan, Bizans'ta büyük bir paniğe neden oldu. Bu nedenle İmparator XI. Konstantinos (1449-1453) yine bir ümitle ve batıdan yardım amacıyla Kiliselerin birleşimi için girişimlere başladı.



Varna Muharebesi (10 Kasım 1444)



SAN 214 - SON DEVIR BIZANS MIMARISI
Doç. Dr. Serkan SUNAY

II.Mehmed (1451-1481)

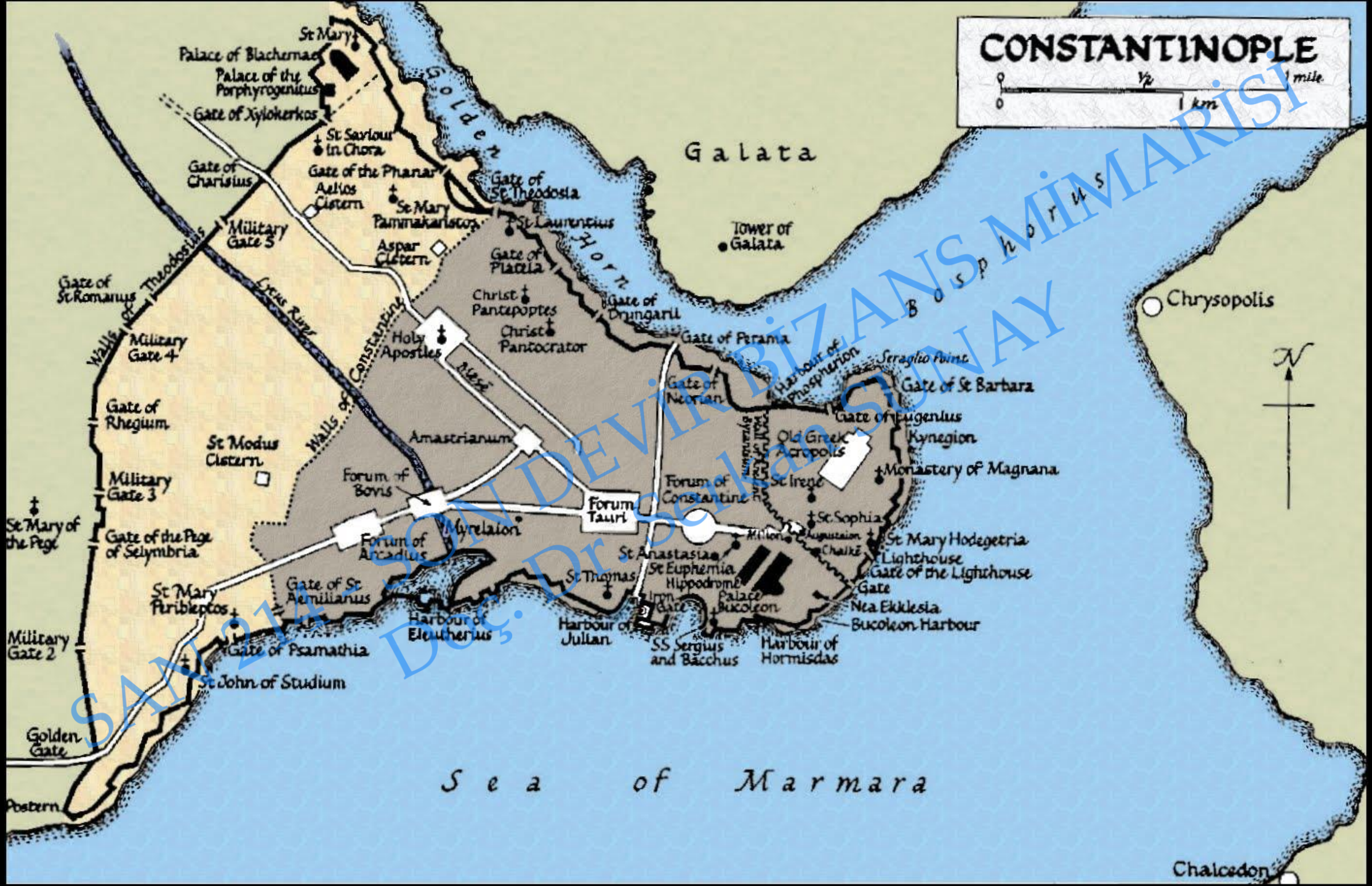
SAN 214 - SON DEVİR
Doç. Dr. Serkan SUZUKU

XI. Konstantinos (1449-1453)



Birleşme ilan edildi ve 12 aralık 1452'de, Hagia Sophia'da Latin liturjisine uygun ayin yapıldı. Bu durum şehir halkı tarafından nefretle karşılandı. Bizanslılar Roma'ya itaat yerine Osmanlı hakimiyetini tercih ediyorlardı. Bu birleşmeye rağmen batı yardımı, Bizans'ın sadece bu karşıtlığı yüzünden gelmemiştir. Batı Bizans'ı kurtarmak yerine, toprakları üzerinde bir Latin İmparatorluğu kurmak amacındaydı. Fakat artık içinden tükenmiş ve felce uğramış şehir, Türklerin eline geçmeye hazırlanıyordu. II. Mehmed 1453 yılının Nisan başında şehri kuşatmaya başladı. Bizans'ın gücü azdı ama surların sağlamlığı gereken korumayı yapıyordu. Bununla birlikte, Sultanın hem karadan hem denizden yaptığı saldırılar sonucu 29 Mayıs günü şehir düştü.

CONSTANTINOPE



Chalcedon



Büyük Konstantinos ile «doğan» İmparatorluk son Konstantinos ile «öldü». Her ne kadar Yunanistan'daki Mora Devleti ve Trabzon İmparatorluğu bir süre yaşadılarsa da bunlar da Türklerin eline geçti. İstanbul'un fethi Türklerin Asya ve Avrupa'daki toprakları arasında bir köprü olmuş ve devletin genişlemesine yeni bir güç vermiştir. Kısa süre içinde Balkanlardaki Grek, Latin ve Slav bölgeleri Osmanlıların oldu, 1456'da Atina, 1460'da Mora, 1461'de Trabzon, 1459'da Sırp despotluğu ve 1463'de Bosna krallığı düştü.

Artık XV. yy. ikinci yarısında Mezopotamya'dan Adriatik'e uzanan ve başkenti «Konstantiniyye» olan yeni bir devlet vardı. Eski Bizans İmparatorluğunun yıkıntılarından yükselen ve eski Bizans Topraklarını bir devlet halinde birleştiren Türk devleti.

Bizans hem kendi eski topraklarında hem de Avrupa milletleri devlet kültür hayatlarına etkisini sürdürdü. Bizans Hristiyanlığı, hem Grekler hem de doğu ve güney Slavlar için resmi ve kutsal inanç sayıldı. Ortodoksluk, Rus ülkelerinin birleşmesine bir sebep ve gelecekteki Rus İmparatorluğunun temeli oldu. «Üçüncü Roma» sayılan Moskova ve Rus çarlık devleti kendini Bizans'ın manevi mirasçısı olarak saydı. Slav ülkelerinden başka Bizans, batı ülkelerinin hayatını da zenginleştirmiştir. Bizans devleti Grek-Roma kültürünü yaşatmış ve bunu batıya devretmiştir. Özellikle Rönesans'ta yenide değerlendirilen antik kültür batıya Bizans aracılığı ile yeniden geldi. Bizans, koruduğu ve bilgilendiği antik mirası (Roma hukukunu, Grek sanatını ve düşüncesini, Arap ilmini), Ortaçağın karanlıklarından ancak onun düşüşünden sonra çıkan, Avrupa insanına teslim etmiştir. Bugünkü uygarlığımızın temelini oluşturan bu kültür bize Bizans'la gelmiştir.